

Josep-Ramon Bach, la veu de l'instint

La notícia de la mort de Josep-Ramon Bach, amb només 73 anys, ha sacsejat aquesta setmana el món de la poesia catalana. Discret de mena, autor incessant i inquiet, sempre es va moure als marges del corrent dominant, aïllat de modes i tendències, amb una veu potent, lliure i irònica.

Per Esteve Plantada
Fotografia de Tania Castro/Arxiu

Nascut a Sabadell el 1946, Bach va conrear els gèneres de la poesia, la narrativa i el teatre, a banda d'haver signat també diverses traduccions. Malgrat que era un autor prou reconegut —com demostren onze guardons literaris, entre els quals el Crítica Serra d'Or (1996), el Cavall Verd (1996), el Vicent Andrés Estellés dels Premis Octubre (2015) o el Rosa Leveroni (2009)—, sempre s'ha-

via considerat un "illot solitari" de la poesia catalana, un vers lliure amb una notable vocació de recerca i experimentació, de fer un camí propi, entre la tendresa i la ironia. I amb una rebel·lia permanent.

Els seus primers llibres de poesia van ser reunits a *L'instint. Obra poètica 1962-1993*, publicat a Edicions 3i4, i que inclou obres com *Cròniques d'Anok*, *Emilie Kraufort*, *alumna de primària*, *De rem i hores* o *Trànsfuga de la llum*. Fa poc més d'un any, en declaracions a EL TEMPS, confessava la dèria per la reescriptura i la revisió constant. "M'interessa deixar només l'essencial, allò que et marca el camí que vindrà. Picasso deia que l'important d'una obra era la idea. Així doncs, per què s'han d'explicar tantes coses?" Una divisa que explica la predilecció pels poemes breus i concisos, al moll de l'os, en un trànsit que aproxima la lírica a la màgia.

Per això, entre d'altres, va titular així el recull dels seus primers llibres. "L'instint és bàsic per a mi — deia—. Sempre m'ha semblat que si faig les coses molt llargues el poema acaba essent prosaic.

I no m'agrada, perquè per fer-ho llarg has d'explicar coses, no has de recórrer a l'essència que tens dins i que l'instint et marca". I Bach és un autor d'impuls, de recerca, de provatura, que entomava l'escriptura com una sorpresa contínua. Una brevetat que significa no caure en el perill d'allargar innecessàriament les coses, tal com fa el cop de pinzell a l'*action painting*. De fet, va ser en els primers poemes, especialment els que va publicar a Llibres del Mall, on més va utilitzar aquesta idea pictòrica que sostenia que l'important era "el traç, el gest amb què plasmes una imatge o un color".

Una creativitat que esdevé una recerca permanent, una connexió entre la idea artística i l'emoció que Bach confessava haver sentit quan la seva mare li va regalar l'obra completa de Federico García Lorca, de menut. Una força de la imatge que el va impressionar i seduir, per sempre. "Vaig començar a escriure tot buscant l'essència de la poesia. Hi ha d'haver misteri, ha de ser imperceptible, ha d'estar formada per paraules que guanyen sentits nous, diferents dels de l'habitual. És un fet proper a la màgia". Així ho diu Sartre, tal com Bach s'encarrega de reproduir com a cita inicial de *L'instint*: "Els poetes no parlen, tampoc callen. / És una altra cosa".

La tendresa i la ironia com a senya d'identitat

L'obra de Bach va ser fortament influïda per Lorca, Foix, Espriu, Huidobro, Miró i Picasso. "La meua senya d'identitat és la barreja de tendresa i ironia", assegurava. "La meua obra també es pot explicar des de la necessitat de dir sempre la veritat. Una recerca incessant". I un detall no pas sobrer o menys transcendent: "Ser persona per damunt de tot i tothom". No va ser un camí fàcil, perquè la independència, la necessitat de crear un món propi, i l'anar tirant en solitari té un cost.

El cost, en el seu cas, va ser la temporada que va passar ingressat en un frenopàtic, amb poc més de vint anys.

Sempre explicava que aquella experiència l'havia ajudat a ser qui era, a ser més fort, a ser molt més dur, a examinar-se de manera rigorosa i molt exhaustiva. "No me n'avergonyeixo, d'haver-hi estat, al contrari. Allò va ser la meua salvació. Em va fer tan fort que ara és difícil que algú em pugui tombar". Una experiència vital que marca la vida literària i que li feia dir que l'escriptura ho era tot, per a ell. "L'únic que justifica la meua vida és escriure —afirmava, sense recança—. És l'únic que no em traeix, que sempre m'ha acompanyat i que no em juga cap mala passada".

El dubte, la incertesa, la desconfiança del "món literari" també eren presents en cada acció, en totes les paraules de Bach. "El meu problema és que em trobo estrany a tot arreu. I jo no vull protagonisme, només que es consideri la meua obra pel que és". Sense cotilles ni etiquetes, ni tan sols pel fet de dir-se poeta. "Mai em sentiràs dir que ho soc. Em considero una persona que intenta escriure poesia", un matís que era prou important, com a autor i també com a lector. "Aviat arribarem a 1.500 persones que escriuen poesia i es consideren poetes en aquest país. No paren de sortir-ne! Tothom té dret a escriure el que vulgui, però no tinc tan clar que tothom tingui dret a publicar-ho i a mostrar-nos-ho. Ara hi ha molts poetes, però no hi ha un Foix, ni un Espriu, ni un Manent".

Per a Bach, pare del mite de Kosambi —introduït a *L'ocell imperfecte* (1996)—, el més difícil no era escriure bé, sinó fer bones imatges. Anar a l'essència primera, a allò que et marca el futur, tal com sempre havia provat de fer, en una obra que esdevé una reivindicació del talent: "No hi ha res a fer, sense talent. És el que salva qualsevol acte humà". Una escriptura on va poder ser lliure, rebel i il·luminador. Com deixà escrit al magnífic *L'enunciat*, publicat a Labreu el 2011: "Els bons poemes sovint neixen d'una tempesta", perquè "Aquests poemes cerquen consol en la tragèdia de viure". ●

#Nou Temps

**EL PRIMER
SETMANARI
EN CATALÀ**

**EL NOSTRE,
EL TEU!**

www.eltemps.cat

FES-TE'N SUBSCRIPTOR

a subscripcions@eltemps.cat
o telefona al 902 131 025